

Η συνάντηση της ορθόδοξης θεολογίας με την ψυχολογία

/ [Γνώμες](#)

Πρωτοπρεσβύτερος Ευστράτιος Καρατσούλης

Ο Γ. Σεφέρης, επέλεξε να κλείσει την ομιλία του στην αποδοχή του Νόμπελ Λογοτεχνίας με μία φράση, μία ευχή, μία παρότρυνση, ένα προβληματισμό και ένα φόβο. Σ' αυτό τον κόσμο, που ολοένα στενεύει ο καθένας μας χρειάζεται όλους τους άλλους. Πρέπει να αναζητούμε τον άνθρωπο, όπου και να βρίσκεται. Η σύγχρονη κοινωνία στενεύει και στενεύει ανεπανόρθωτα. Η πίεση, το άγχος, ο φόβος, τα αδιέξοδα της ζωής στενεύουν τον κόσμο. Οι συνεχείς κοινωνικοοικονομικές αλλαγές της παγκοσμιοποιημένης σύγχρονης κοινωνίας επιδεινώνουν την καθημερινότητα του.

Ο σύγχρονος άνθρωπος ζει σε ένα κόσμο που αυτός δημιούργησε μόνο για τον εαυτό του, εγωιστικά, εγωκεντρικά, αλαζονικά. Έχει ξεπεράσει το μέτρο και στενεύει τον κόσμο μας. Αποτέλεσμα; Η μοναχικότητα, η απομόνωση, το

οντολογικό και υπαρξιακό κενό, τα οποία προσπάθησε να τα πληρώσει με την τεχνολογική και επιστημονική εξέλιξη και την αποθέωση της λογικής. Όμως η προσπάθεια ανεύρεσης της χαμένης ταυτότητας του έφερε το αντίθετο αποτέλεσμα, δηλαδή την περαιτέρω απώλεια του προσώπου του και την λησμονιά του τι σημαίνει να είσαι τελικά άνθρωπος. Έτσι η κατάσταση αυτή οδήγησε τον σύγχρονο άνθρωπο να βρει νέους τρόπους για να θεραπεύσει τα κοινωνικά, πολιτισμικά και προσωπικά προβλήματά του.

Οι σύγχρονες επιστήμες όπως η ψυχολογία, η ψυχιατρική, η κοινωνιολογία προσέφεραν μία νέα προσέγγιση στα προβλήματα του σύγχρονου ανθρώπου και πρότειναν τρόπους για τον επαναπροσδιορισμό της ταυτότητάς του. Η **ψυχολογία** ειδικότερα ασχολήθηκε κυρίως με την συμπεριφορά του ανθρώπου, αποκόπτοντας κάθε αναφορά στην φιλοσοφική ή την θεολογική έννοια της ψυχής, η οποία υπήρχε τους προηγούμενους αιώνες. Η υλιστική και μηχανιστική αυτή αντίληψη επικράτησε και αντικατέστησε κάθε παλαιότερη αναφορά στην έννοια της ψυχής, ως μίας άυλης και μεταφυσικής αιτίας των ψυχολογικών εκδηλώσεων του ανθρώπου .

Έτσι η συνάντηση της **θεολογίας** με τις ψυχολογικές επιστήμες στην σύγχρονη εποχή αποτελεί μία σημαντική πτυχή του γενικότερου διαλόγου της θεολογίας με την νεωτερικότητα και τις επίγειες πραγματικότητες. Η συνάντηση αυτή πραγματοποιήθηκε μάλιστα σε ένα πεδίο, στο οποίο η θεολογία και η φιλοσοφία παραδοσιακά είχαν την αποκλειστικότητα. Για την ορθόδοξη θεολογία η συνάντηση με την ψυχολογία αποτελεί μία ευκαιρία να συναντηθεί, να προσλάβει και να μεταμορφώσει τις νέες επιστημολογικές γνώσεις γύρω από τον ψυχισμό του ανθρώπου. Η σχέση της ορθόδοξης θεολογίας με νέους επιστημονικούς κλάδους και η εφαρμογή των ανακαλύψεων αυτών είναι κομβικής σημασίας για τον σύγχρονο άνθρωπο. Μάλιστα οι ανθρωπιστικές επιστήμες, οι οποίες ασχολούνται με τα συναισθήματα, τις σκέψεις και την συμπεριφορά του ανθρώπου είναι μία εξαιρετικά ενδιαφέρουσα πρόκληση συνάντησης και διαλόγου για την ορθόδοξη θεολογία, διότι δεν αποτελεί πλέον τον μοναδικό χώρο, ο οποίος ασχολείται με τον έσω άνθρωπο.

Θα μπορούσε να λεχθεί ότι η ψυχολογία γεννήθηκε σε ένα περιβάλλον, στο οποίο υπήρξαν έντονα τα στοιχεία της θρησκευτικής παράδοσης, κυρίως της χριστιανικής και της ιουδαϊκής. Αναπόφευκτα ο πυρήνας των παραδόσεων αυτών έχει επηρεάσει τις ανθρωπιστικές επιστήμες, άρα και την ψυχολογία, είτε με θετικό τρόπο είτε με αρνητικό. Πολλοί εκφραστές της ψυχολογίας αποκήρυξαν κάθε θρησκευτικό στοιχείο, το οποίο θεώρησαν τροχοπέδη στην ψυχική υγεία του ανθρώπου. Άλλοι όμως υποστήριξαν ότι η ψυχολογία θα έπρεπε να εκλάβει πολύ

σοβαρά τις θρησκευτικές παραδόσεις, διότι βοηθά στην κατανόηση της πολιτισμικής ταυτότητας του ανθρώπου και ταυτόχρονα δίνεται η δυνατότητα της κριτικής και της αξιολόγησής τους. Εξάλλου αρκετές ψυχοθεραπευτικές προτάσεις προβάλλουν κάποια ηθική με την οποία ο άνθρωπος πρέπει να ζει ως ολοκληρωμένη και υγιή προσωπικότητα. Η ηθική αυτή άλλοτε προσεγγίζει την ιουδαϊκοχριστιανική παράδοση της δυτικής κοινωνίας και άλλοτε όχι. Άρα υπάρχει ένα πρώτο σημείο στο οποίο θα μπορούσε η σύγχρονη θεολογία να συναντηθεί με την ψυχολογία αρχίζοντας μία κριτική συζήτηση για όλα τα θέματα που θα προέκυπταν από την συνάντηση αυτή.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι στην σύγχρονη εποχή, ψυχολογία και θεολογία δεν είναι δύο ανεξάρτητες επιστήμες, οι οποίες στέκονται η μία απέναντι από την άλλη, αλλά η σχέση τους θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία κυκλική πορεία, στην οποία η μία τροφοδοτεί την άλλη με παραδόσεις, έννοιες, νέα ευρήματα, τα οποία προσφέρονται στην σύγχρονη εποχή για διάλογο και κριτική σκέψη, πάντα με γνώμονα τον άνθρωπο. Εξάλλου η ανακάλυψη του ανθρώπινου προσώπου από την ψυχολογία είναι ουσιαστικά η ανακάλυψη της αγάπης του Θεού, ο οποίος δημιούργησε τον άνθρωπο, ως ένα μοναδικό και ανεπανάληπτο πρόσωπο, το οποίο έχει μία ελεύθερη και προσωπική σχέση με Αυτόν. Δεν θα ήταν υπερβολή να υποστηριχθεί ότι η ανακάλυψη του προσώπου από την πλευρά της ψυχολογίας και η ιχνηλάτηση των πιο κρυμμένων στοιχείων του μπορούν τελικά να οδηγήσουν στο πρόσωπο του Θεού, ο Οποίος αποτελεί το αρχέτυπο του ανθρώπου . Από αυτή την θεώρηση θα μπορούσε να λεχθεί ότι η ψυχολογία θα μπορούσε να υπηρετήσει την θεολογία και την πίστη της Εκκλησίας. Ακόμη θα μπορούσε με αφορμή την συνάντησή της με την θεολογία να εμπλουτιστεί από την εμπειρία των πατέρων της Εκκλησίας, οι οποίοι είχαν επαρκή για την εποχή τους γνώση των στοιχείων και των ορίων της ανθρώπινης φύσης.

Άρα τα ερωτήματα για την συνάντηση, τον διάλογο, ή την αδιαφορία και την σύγκρουση της **ορθόδοξης θεολογίας με την ψυχολογία** αποτελούν καίρια και ενδιαφέροντα ζητήματα τα οποία απασχολούν την σύγχρονη θεολογία. Ποια πρέπει να είναι η στάση της θεολογίας έναντι των νέων επιστημών του ψυχισμού; Ποιο δρόμο πρέπει να ακολουθήσει ο σύγχρονος άνθρωπος για την αντιμετώπιση των εσωτερικών του προβλημάτων; Την θρησκευτική προοπτική ή αρκεί η ψυχολογική και ψυχαναλυτική πρόταση; Η ίδια η ψυχολογία αισθάνεται ότι ήρθε για να αποτελέσει την μοναδική έκφραση του ψυχισμού του ανθρώπου, περιφρονώντας την θεολογία ή μπορεί να συνεργαστεί μαζί της; Από την άλλη η θεολογία θα πρέπει να προσπεράσει τις ανακαλύψεις στον χώρο του ψυχισμού ή θα πρέπει να τις αξιοποιήσει στην ποιμαντική της συνδυάζοντάς την με την εσχατολογική πρότασή της για τον κόσμο και τον άνθρωπο; Τα παραπάνω είναι κάποια από τα

κρίσιμα ερωτήματα για την σχέση και την συνάντηση της θεολογίας με τις ψυχικές επιστήμες.

Αυτές οι διαπιστώσεις και τα καίρια και ουσιαστικά ερωτήματα δεν αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας εργασίας, αλλά συνθέτουν ένα γενικότερο πλαίσιο, μέσα στο οποίο μπορεί να συμπεριληφθεί η συνάντηση των δύο χώρων, της θεολογίας και της ψυχολογίας, μέσα από το μυστήριο της εξομολόγησης και την προσωποκεντρική ψυχοθεραπεία. Η κεντρική θεώρηση του προσώπου από την ΠΠΘ είναι μία εξαιρετική αφορμή συνάντησης, διαλόγου και λεπτομερούς εξέτασης των στοιχείων που αποδίδονται στο πρόσωπο από αυτήν αλλά και την σύγκριση των στοιχείων αυτών με την περί προσώπου διδασκαλία της θεολογίας.